

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ
ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра східної і слов'янської філології

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Актуальні проблеми слов'янської етимології

Освітня програма: Чеська мова і література, друга іноземна мова, переклад
Спеціалізація В 11 (035) 038 Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – чеська
Спеціальність В 11 (035) Філологія
Галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки),
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	кафедра східної і слов'янської філології
Факультет	факультет східної і слов'янської філології
Викладач	професор Нечитайло Ірина Миколаївна
Статус дисципліни	вибіркова дисципліна професійної і практичної підготовки
Курс, семестр	III курс, VI семестр
Обсяг дисципліни у кредитах ЄКТС / загальна кількість годин	3 кредити ЄКТС / 90 годин
Мова викладання	українська
Коротка анотація дисципліни (Що я вивчатиму?)	Основні механізми походження слів; методи та принципи етимологічних досліджень; семантичні зміни та семантична реконструкція в етимології; фонетичні зміни та фонетична реконструкція в етимології; морфологічні перетворення слова; народна етимологія як ремотивація певного хронологічного рівня; етимологічний аналіз слів; джерела опорних матеріалів для етимологічного дослідження
Мета вивчення дисципліни (Чому це цікаво й потрібно вивчати?)	Курс передбачає ознайомлення студентів з історією становлення і сучасним станом слов'янської етимології як окремої наукової дисципліни, напрямками та методами етимологічних досліджень, принципами етимологізування лексики; практичне вміння виконувати етимологічний аналіз, будувати етимологічні гнізда й моделювати регулярні фонетичні, морфологічні, словотвірні й семантичні перетворення, глибоко розуміти концептуальні основи та досягнення сучасної етимології.
Результати навчання (Чому я навчуся на цій дисципліні?)	У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати : – визначення основних понять та категорій етимології; – основні етапи формування, становлення й розвитку слов'янської етимології; – основні напрями й методи дослідження слов'янської етимологічної науки; – методіку етимологізації лексики (включаючи методичні дослідження останніх років; – взаємозв'язок теорії порівняльно-історичного мовознавства й етимологічної практики; – види й особливості лексикографічних матеріалів з індоєвропейської та слов'янської етимології.
Компетентності (Яку сукупну користь я отримаю від вивчення цієї дисципліни?)	Основні завдання вибіркової дисципліни пов'язані з формуванням у майбутніх фахівців таких компетентностей: інтегральні компетентності (ІК) Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань із загальнофілологічних дисциплін (мовознавства, теорії літератури, перекладознавства, семіотики), історії їх становлення і розвитку, сучасного стану й актуальних проблем, новітніх наукових парадигм і методології філологічних досліджень (мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих). загальні компетентності (ЗК) ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковим (філософським) системним світоглядом, аналізу, синтезу і генерування нових ідей. ЗК 2. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних лексикографічних джерел. ЗК 3. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку слов'янської етимології. ЗК 4. Здатність до наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології, зокрема в плані аналізу матеріалу лексикографічних та ін. джерел. ЗК 5. Здатність спілкуватися з різними цільовими аудиторіями, використовуючи відповідну лексику, методи, техніки та прийоми лінгвістики. фахові компетентності (ФК) ФК 1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі слов'янської етимології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією зі слов'янської етимології. ФК 2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх. ФК 3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів у слов'янській етимології. ФК 4. Здатність до критичного аналізу, оцінки, синтезу, продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем слов'янської етимології. ФК 5. Здатність визначати методологічні засади комплексного філологічного дослідження у слов'янській етимології, літературознавства та перекладознавства, самостійно розробляти й запроваджувати методологію дослідження, яка базується на результатах наукових розвідок, міжнародних стандартах і рекомендаціях. ФК 6. Здатність виявляти спільні та відмінні тенденції в розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.

	ФК 7. Здатність використовувати системні знання мови в теоретичному / практичному, синхронному / діахронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному, семіотичному аспектах для аналізу та синтезу ідей, задіювати системні знання сучасних мовознавчих, літературознавчих і перекладознавчих студій у власній дослідницько-інноваційній діяльності.
Види занять і їхній розподіл за годинами	Практичні заняття – 30 год. Самостійна робота – 60 год.
Тематика (змістові модулі) навчальної дисципліни	Модуль 1 Етимологія як розділ мовознавства, її основні поняття і складові частини 1.1. Предмет і завдання етимології як розділу мовознавства. 1.2. Формування теоретичних і практичних засад етимологічного пошуку. 1.3. Види етимології. Модуль 2 Теоретико-методичні джерела та принципи етимологічного пошуку в слов'янознавстві 2.1. Сутність етимологічного аналізу: фонетична, морфологічна, словотвірна й семантична реконструкція. 2.2. Опорні матеріали для етимологічних досліджень. 2.3. Методика реконструкції слів, сукупність дослідницьких прийомів відтворення праформ. 2.4. Роль мотивації, регулярності та закономірності при етимологічному моделюванні. Модуль 3 Актуальні завдання сучасної слов'янської етимології 3.1. Етимологічні розвідки в слов'янській лексикографічній традиції. 3.2. Цінність діалектологічних та архаїчних джерел у реконструкції праслов'янської мови. 3.3. Етимологія в координатах реконструкції правови
Політика оцінювання (розподіл балів і критерії)	1. Методи <i>семестрового</i> контролю – максимальна кількість балів за роботу на практичних заняттях протягом семестру дорівнює 50. Оцінювання здійснюється під час усіх видів навчальних занять і за результатами самостійної роботи. Під час практично занять оцінюється усна відповідь, виконання практичних завдань, презентація проєктів для самостійного опрацювання. Застосовуються такі методи контролю: – методи усного контролю: індивідуальне опитування за теоретичним матеріалом, підготовлена доповідь, коротке повідомлення; – методи письмового контролю: експрес-контроль, тестові завдання. 2. Методи <i>проміжного</i> контролю – відбуваються у беззні, коли викладач вираховує середнє значення балів за аудиторну й самостійну роботу студента з округленням до десятої частки числа. 3. <i>Модульна контрольна робота</i> – максимум 50 балів за всю МКР, якщо передбачено підсумковий контроль у формі заліку. МКР виконується й оцінюється після завершення модулю, зміст МКР регламентується на засіданні кафедри. 4. Методи <i>підсумкового</i> контролю – залік. 5. Особливості організації навчального процесу, оцінювання всіх видів роботи, проведення МКР, семестрового, проміжного і підсумкового семестрового контролю за <i>дистанційною формою</i> навчання регламентується положенням про Порядок проведення семестрового контролю в дистанційному режимі з використанням ІТ-технологій з усіх навчальних дисциплін¹.
Пререквізити (передумови вивчення дисципліни)	Для успішного засвоєння дисципліни студенти повинні володіти базовими знаннями зі вступу до мовознавства, порівняльно-історичного і типологічного мовознавства, лексикографії та історії мов, що вивчаються.
Навчально-методичне й інформаційне забезпечення	Рекомендовані джерела (у тому числі інтернет-ресурси): Основна (базова): Болдирев, Р. В. (2000). Індоевропейська етимологія й термінологічна Романо-Германо-Славика. <i>Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету</i>. К.: КДЛУ. Вип.1. С. 213–227. Назаров, Н. (2017). https://chtyvo.org.ua/authors/Nazarov_Nazarii Нечитайло, І. М. (2024). Українські правовні діалектизми в індоевропейській ретроспективі. <i>Slavia Orientalis</i> 2024 vol. LXXIII No 4 93-108 DOI: 10.24425/slo.2024.153264 Нечитайло, І. М. (2021). Біля витоків східнослов'янської етимології. <i>Лінгвістичні дослідження</i>. 36. наук. праць ХНПУ ім. Г.С.Сковороди. Вип. 54. Т.ІІ. С.3–12. Нечитайло, І. М. (2019). Динаміка семантичних змін праслов'янського дієслова на українському ґрунті. <i>Плугатар мовознавчої ниви</i>. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. С. 56–63. Нечитайло, І. М. (2019). Етимологічні студії в іноземній аудиторії. <i>Світові виміри освітніх тенденцій: Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних громадян</i>. К.: НАУ. С. 127–128. Шульгач, В. П. (2008). <i>Нариси з праслов'янської антропонімії</i>. К.: Довіра, Ч. 1414 с. (Серія «Бібліотека української ономастики») Večerka, R. a kolektiv (2006). <i>Uvedení do etymologie</i>. Praha. Довідкова:

¹ <http://surl.li/cxvmv>

	<i>Етимологічний словник української мови</i>: в 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. К.: Наук. думка, 1982–2012. Т. 1–6. <i>Універсальний словник української мови: Орфоепічний. Словотворчий. Етимологічний</i> / (2009). Уклад. Т. С. Дорошенко, І. А. Череп, В. І. Омеляненко. Харків: Торсінг плюс. Bańkowski, A. <i>Etymologiczny słownik języka polskiego</i> / Andrzej Bańkowski. Warszawa: PWN, 2000–2006. Т. 1–2. <i>Etymologický slovník jazyka staroslověnského</i> / hl. red. A. Erhart, E. Havlová. Т. I. – XIII. Praha: nakl. Československé akad. věd, 1989–2006. <i>Etymologický slovník slovanských jazyků</i>. Sv. 2: Slova gramatická a zejména / ved. red.: B. Havranek. Sest.: F. Kopečný a j. Praha: Academia, 1980. Holub, J., Kopečný, F. <i>Etymologický slovník jazyka českého</i>. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 1952. 575 s. Holub, J., Lyer, S. <i>Stručný etymologický slovník jazyka českého</i> / Josef Holub, Stanislav Lyer. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. Machek, V. <i>Etymologický slovník jazyka českého</i>. Praha: ČSAV, 1968. 866 s. Machek, V. <i>Etymologický slovník jazyka českého a slovenského</i>. Praha: ČSAV, 1957. 627 s. Miklosich, F. <i>Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen</i>. Wien: Wilhelm Braumuller, 1886. 547 s. Pokorny, J. <i>Indogermanisches etymologisches Wörterbuch</i>. Bern – München: A. Francke Verlag, 1959–1965. B. 1–2. Rudnyčyj, J. B. <i>Etymological dictionary of the Ukrainian language</i>. 2 volumes in 22 fascicles. Winnipeg – Ottawa: University of Ottawa Press, 1962–1980. Vol. 1–2. <i>Słownik prasłowiański</i>: Opracowany przez zespół Zakładu słowiaoznawstwa PAN / pod redakcją Franciszka Sławskiego. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk: Ossolineum, PAN, 1974–2001. Т. 1–8. Додаткова: Boryś, W. (2021). Prasłowiańska leksyka topograficzna i hydrograficzna. <i>Rocznik Slawistyczny</i>. Warszawa: PAN. No LXX. S. 13–54. Jakubowicz, M. (2010). <i>Drogi słow na przestrzeni wieków. Zarys słownika motywacji semantycznych na materiale przymiotników słowiańskich odziedziczonych z prasłowiańszczyzny</i>. Warszawa. 375 s. Karliková, H. (2008). Uloha principu semantických paralel v etymologickém výzkumu. <i>Slavia</i>. R. 77. Zeš. 1–3. S. 85–92. Manczak, W. (2008). <i>Linguistique generale et linguistique Indo-Europeenne</i>. Kraków. Manczak, W. (2004). <i>Przedhistoryczne migracje słowian i pochodzenie języka staro-cerkiewno-słowiańskiego</i>. Kraków, Polska Akademia umiejętności. <i>Večerka, R. a kolektiv: Erhart, A., Havlová, E., Ilona Janyšková, I, Karliková, H. (2006). Uvedení do etymologie. K pramenům slov</i>. Nakladatelství Lidové Noviny. Додаткові ресурси: Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&S21CNR=20&Z21ID= Кафедра східної і слов'янської філології КНЛУ: http://eastphil.knlu.edu.ua/ Офіційний сайт КНЛУ: www.knlu.edu.ua List of etymologies of words in 90+ languages https://www.ezglot.com/etymologies Online Etymology Dictionary https://www.etymonline.com/
Форми і способи поточного та семестрового контролю	<i>Семестрове оцінювання</i>: аудиторна робота, самостійна робота, МКР. <i>Підсумкове оцінювання</i>: залік. <i>Умови допуску до заліку</i>: наявність відповідей на практичних заняттях, МКР, виконання усіх запланованих видів аудиторної і позааудиторної навчальної роботи.

Затверджено на засіданні кафедри східної і слов'янської філології, протокол № 15 від «15» квітня 2025 р.

Завідувач кафедри

(підпис) Валігура О.Р. _____
(ім'я, прізвище)

Перезатверджено на засіданні кафедри східної і слов'янської філології, протокол № _____ від «_____» _____ 202__ р.

Завідувач кафедри

(підпис) _____
(ім'я, прізвище)